Svenska Bankföreningen
Finance Sweden

REMISSYTTRANDE
Vår referens: 2026/08/001
Er referens: Ju2026/01730

2026-11-20

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.l2@regeringskansliet.se

Åtgärder mot överskuldsättning (SOU 2026:43)

Svenska Bankföreningen har fått möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet Åtgärder mot överskuldsättning.

Bankföreningen vill framhålla att överskuldsättning är en viktig samhällsfråga. Det är angeläget att den som har hamnat i långvarig överskuldsättning har en möjlighet att ta sig ur sin situation.

Utredningens syfte har huvudsakligen varit att minska antalet s.k. evighetsgäldenärer, dvs. personer som har varit överskuldsatta en längre period. För att uppnå detta syfte samtidigt som strävan bör vara att konsekvenserna på kreditmarknaden som helhet ska vara väl avvägda, är det Bankföreningens uppfattning att de åtgärder som genomförs behöver vara träffsäkra och få effekt för den som varit skuldsatt en längre tid. Som beskrivs nedan anser inte Bankföreningen att alla förslag är träffsäkra, det gäller särskilt förslaget om en ändrad avräkningsordning för frivilliga betalningar.

Som framgår av betänkandet är kreditmarknaden under förändring (s. 349). Det har nyligen införts räntetak och kostnadstak. En ny konsumentkreditlag har också trätt i kraft. Enligt Bankföreningen bör effekterna av de åtgärderna under alla förhållanden avvaktas innan det övervägs om ytterligare åtgärder ska införas, det gäller särskilt innan en ändrad avräkningsordning övervägs.

Skuldsanering

Bankföreningens uppfattning är att skuldsanering är den åtgärd som är mest träffsäker vid långvarig överskuldsättning. Det ligger ett stort värde i att skuldsanering kan komma i fråga för den som har ett särskilt påtagligt behov av ekonomisk omstart. Enligt Bankföreningen är dagens skuldsaneringsinstitut väl avvägt. Det balanserar gäldenärens behov av ekonomisk omstart mot intresset av en välfungerande kreditmarknad. Bestämmelserna om skuldsanering bör ändras endast om det står klart att det behövs för att hjälpa fler människor ur långvarig överskuldsättning. Det är viktigt att inte urholka skuldsaneringsinstitutet och förtroendet för detta.

Bankföreningen ser inte att det finns skäl för att ändra de nuvarande bestämmelserna om skuldsanering. Bankföreningens uppfattning är att den som har varit överskuldsatt

Besök (Visit):
Blasieholmsgatan 4B
Stockholm
Sverige (Sweden)

Post:
Box 7603
SE-103 94 Stockholm
Sverige (Sweden)

+46 (0)8 453 44 00
info@financesweden.se

www.financesweden.se

en längre tid bör kunna komma i fråga för skuldsanering med dagens reglering. Det kan dock finnas skäl att vidta åtgärder för att förmå fler långvarigt överskuldsatta att ansöka om skuldsanering. Bankföreningen välkomnar därför förslaget att Kronofogdemyndigheten tilldelas en mer proaktiv roll än vad myndigheten har i dag. En sådan proaktivitet bör räcka långt i strävan att hjälpa fler människor ur långvarig överskuldsättning. Bankföreningen vill även framhålla budget- och skuldrådgivningens viktiga roll.

Kvalificerad insolvens

Bankföreningens uppfattning är att den som är långvarigt överskuldsatt bör kunna bedömas vara kvalificerat insolvent med dagens reglering. Bankföreningen ifrågasätter därför om förslaget att införa ett angivet och förhållandevis kort tidsperspektiv är en åtgärd som får effekt för evighetsgäldenärerna. Förslaget kan däremot få effekt för den som har varit insolvent en kortare tid.

Det sägs i betänkandet att kriterierna kommer att bli tydligare med ett angivet tidsperspektiv (s. 124). Bankföreningen vill peka på att även ett preciserat tidsperspektiv kommer kräva bedömningar. Det centrala vid bedömningen bör vara gäldenärens möjlighet att förändra sin ekonomiska situation. Den möjligheten kan bättre beaktas med dagens ”överskådlig tid”, som ger utrymme för en rimlig helhetsbedömning och ett resultat som blir bra i det enskilda fallet.

Det blir särskilt problematiskt med ett förhållandevis kort tidsperspektiv när det gäller krediter med lång löptid. Ett kort tidsperspektiv är inte förenligt med hur det ser ut på kreditmarknaden. Det är inte ovanligt att framför allt större krediter har en löptid på tio år. I betänkandet sägs att ett kortare tidsperspektiv kan innebära en viss ökad risk för att skuldsanering beviljas även för fordringar som det fortfarandet finns realistiska möjligheter att driva in (s. 124). Bankföreningen delar den bilden, men menar att risken för detta är tämligen stor, inte minst beträffande de gäldenärer som har varit insolventa en kortare tid. Bankföreningen vill också kommentera det som sägs i betänkandet om att risken under alla förhållanden bör accepteras med hänsyn till allmänintresset av att antalet långvarigt överskuldsatta kan minskas. Som framgått ovan är Bankföreningen av uppfattningen att de som är långvarigt överskuldsatta bör kunna komma i fråga för skuldsanering med dagens regler. Bankföreningen har också invändningar mot det som sägs om att tidsperspektivet ska vara så långt att reglerna endast omfattar fordringar med i praktiken ett mycket begränsat värde (s. 127). Från bankernas perspektiv har krediter med långa löptider generellt sett ett reellt ekonomiskt värde under en längre tid.

Skälighetsrekvisitet
I betänkandet sägs att det finns anledning att förtydliga betydelsen av att skulder har uppkommit genom brott (s. 135). Enligt Bankföreningen är detta inte tillräckligt. För att undvika ett stötande resultat bör skuldsanering beviljas endast i rena undantagsfall när det är fråga om skulder med anledning av brott mot borgenären.

Betalningsplanens längd och omprövningen
Det föreslås att betalningsplanens längd ska bestämmas till tre år. Bankföreningen vill peka på möjligheten som finns i dag att bestämma en kortare tid vid beaktansvärda skäl. Dagens fem år skulle kunna behållas, med en presumtion för en kortare tid för den som har varit skuldsatt under lång tid.

Gallring
Det föreslås att en uppgift om skuldsanering ska gallras senast tre år efter den dag då inledandebeslutet meddelades. Enligt Bankföreningen är det angeläget, både för förutsättningarna att göra en robust kreditprövning och för konsumentskyddet, att informationen om skuldsanering inte gallras efter genomförd betalningsplan, utan att det är möjligt att ta del av informationen i viss ytterligare tid, förslagsvis ytterligare två år. Som framgår i betänkandet leder en skuldsanering inte alltid till att gäldenären uppnår ekonomisk stabilitet. Av de gäldenärer som beviljades skuldsanering under åren 2020 och 2021 hade 21 procent inom två år fått en ny skuld för indrivning registrerad hos Kronofogdemyndigheten (s. 75).

Ändrad avräkningsordning

Förslaget bör inte genomföras
Bankföreningen avstyrker förslaget om en ändrad avräkningsordning. Förslaget innebär ett påtagligt avsteg från sedan länge etablerade principer inom den svenska förmögenhetsrätten. Frågan om att ändra avräkningsordningen är komplex, särskilt vad gäller frivilliga betalningar och i synnerhet om den ändrade avräkningsordningen ska gälla även för successivt förfallna betalningar.

Förslaget och dess effekter är inte är tillräckligt analyserade för att genomföras. Bankföreningen instämmer i det som sägs i betänkandet om att det finns svårigheter med att beräkna avräkningsordningens effekter på kreditmarknaden och dess aktörer. I betänkandet sägs också att det är angeläget att regleringens effekter i detta avseende följs upp. En sådan övergripande utvärdering kan exempelvis utföras av berörda myndigheter eller överlämnas till ett forskningsprojekt (s. 393). Bankföreningen vill framhålla betydelsen av att utredning och forskning görs innan ändringar genomförs.

Åtgärden att ändra avräkningsordningen är, som förslaget är utformat, inte träffsäker. Den kommer träffa alldeles för brett, eftersom den omfattar alla försenade betalningar. Det räcker att en konsument är en dag sen med sin betalning och inte betalar hela det

förfallna beloppet för att en ändrad avräkningsordning ska tillämpas avseende den aktuella fordran. Den absoluta merparten av de gäldenärer som betalar sent torde inte vara i riskzonen för att hamna i överskuldsättning. Det innebär att långt fler än de konsumenter som är överskuldsatta eller riskerar att hamna i överskuldsättning kommer att omfattas av en ändrad avräkningsordning. Det kan inte anses vara proportionerligt att ändra en etablerad princip och låta samtliga krediter och fordringsförhållanden påverkas för att uppnå en effekt för en mindre grupp som är överskuldsatt eller riskerar att hamna i överskuldsättning.

Som framgår av betänkandet är kreditmarknaden under förändring (s. 349). Det har nyligen införts räntetak och kostnadstak. En ny konsumentkreditlag har också trätt i kraft. Under alla förhållanden bör effekterna av de åtgärderna avvaktas innan det övervägs om regler om en ändrad avräkningsordning ska införas.

Förslagets påverkan på kreditmarknaden
Bankers kreditverksamhet bygger på att de får betalt i form av ränta. Det är räntan som genererar vinst. Det handlar också om att få betalt för den produkt som tillhandahålls samt om kompensation för kreditrisk och inflation. Banker finansierar i huvudsak sin utlåning med finansiering som måste betalas och behöver kunna täcka kostnaden för finansieringen med gäldenärens räntebetalningar. Den avräkningsordningen kan inte förändras. En ändrad avräkningsordning för kunden kan förväntas få effekt på bankernas kreditriskbedömningar. Även frågor om bankernas riskhantering och kapitaltäckning kan aktualiseras. Detta kan sammantaget leda till högre räntor för låntagarna och en mera restriktiv kreditgivning.

Bankföreningen vill resa frågetecken kring det som sägs om förslagens påverkan på kreditgivarnas intäkter och kostnader (s. 379). Det sägs att i vilket utsträckning som ränta kan tas ut kan vara avgörande för kreditgivarens lönsamhet. Det stämmer, men sedan sägs att det dock främst gäller sådan ränta som utgår enligt avtalet, dvs. krediträntan. Vidare sägs att den föreslagna avräkningsordningen har därför utformats i syfte att den inte ska påverka krediträntefordrans storlek. Att borgenärens rätt till avräkning mot kreditränta har högre prioritet än avräkning mot dröjsmålsränta är enligt Bankföreningen positivt för borgenären. Bankföreningen vill dock återigen framhålla att det är räntan som genererar vinst till bankerna i egenskap av kreditgivare. Kreditränta utgår inte efter förfallodagen på kapitalbelopp som förfallit till betalning, i stället utgår dröjsmålsränta. Även dröjsmålsräntan bygger på att utlåningen ska vara lönsam för banken, den fungerar inte endast som påtryckningsmedel (jfr. s. 181). Bankens krav på lönsamhet upphör alltså inte på förfallodagen. När banken får tillbaka kapital och förfallen kreditränta före dröjsmålsränta får det påverkan på bankens lönsamhet. Här kan också invändningar resas mot det som sägs i betänkandet om att det inte är fråga om en förmögenhetsförlust i vanlig mening eftersom borgenären aldrig har varit garanterad någon ”intäkt” i form av dröjsmålsränta (s. 183). Det stämmer såvitt avser dröjsmålet, men inte den tänkta lönsamheten.

Svenska Bankföreningen
Finance Sweden

Bankföreningen vill också kommentera det som sägs om att kreditinstitut som har en stor andel nödlidande exponeringar i många fall använder sig av någon form av aktiv portföljreducering, dvs. försäljning eller värdepapperisering i syfte att minska andelen nödlidande exponeringar. Det sägs att detta innebär att dessa kreditinstitut endast i begränsad omfattning kommer att tillämpa den föreslagna avräkningsordningen, eftersom de ofta en tid efter det att en förfallen kredit inte betalas av gäldenären säljer fordran vidare (s. 379). Det stämmer beträffande de kreditinstitut som har en hög andel nödlidande exponeringar. Det sägs inget i betänkandet om alla de kreditgivare som inte har en hög andel nödlidande krediter och som därmed inte har krav på sig att sälja sina nödlidande krediter. Det är viktigt att inte ge intryck av att konsekvenserna på marknaden som helhet begränsas för att vissa säljer fordringar vidare. Det framgår vidare av betänkandet att det kan antas att kreditinstitut som säljer sin fordran vidare kommer att få mindre betalt vid sådana fordringsöverlåtelser (s. 379 f). Bankföreningen delar den bilden, men vill tillägga att det i sin tur kan medföra högre räntor för låntagarna.

Bankföreningen vill även kommentera det som sägs om att den föreslagna avräkningsordningen kommer att få liten inverkan på kreditgivarna mot bakgrund av att avräkningsordningen påverkar endast kreditgivarnas rätt till dröjsmålsränta och att obetalda krediter i många fall redan bör ha skrivits bort från kreditgivarnas balansräkningar (s. 380). En kredit skrivs inte bort för att en kund betalar en aviserad amortering och ränta sent. Det blir aktuellt först när banken inte längre förväntar sig att få betalt. För de banker som har lämnat kredit mot säkerhet händer det inte förrän säkerheten är realiserad och banken inte kan räkna med betalning för resterande del av skulden.

Det föreslås i betänkandet att ett avtalsvillkor som i jämförelse med den föreslagna avräkningsordningen är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne. I författningskommentaren framgår att bestämmelsen inte hindrar att gäldenären i samband med betalningen efterger sin rätt och medger att det belopp som betalas ska avräknas på annat sätt (s. 398). Enligt Bankföreningen bör frågan särskilt kunna aktualiseras när banken ser att en ändrad avräkning kan hjälpa en kund att ”komma i kapp” genom att fördela betalningen på visst sätt, i stället för att kunden bygger en stor ränteskuld och riskerar att krediten sägs upp. Det är dock inte alltid möjligt att träffa en sådan överenskommelse, t.ex. krävs medverkan från kundens sida. Samtidigt ska banken förhålla sig till gäldenärens avräkningsintresse (se bland annat NJA 2013 s. 1190). Om en ändrad avräkningsordning införs anser Bankföreningen att det även finns anledning att klargöra gränsen mellan en tillåten eftergift i det enskilda fallet och ett oskäligt eller otillåtet avtalsvillkor om avvikande avräkning. Det bör i det sammanhanget också förtydligas under vilka förutsättningar som banken får föreslå en avvikande avräkning, vilken information som kunden ska få och hur en konkret eftergift i samband med en viss betalning ska skiljas från ett generellt avstående för framtida betalningar.

Enligt förslaget ska den ändrade avräkningsordningen gälla även successivt förfallna fordringar. Det förväntas bli oerhört kostsamt och komplicerat administrativt och systemmässigt att hantera olika avräkningsordning för olika delar av en kredit. Om det ska införas regler om ändrad avräkningsordning för frivilliga betalningar, bör dessa gälla endast när hela fordran är förfallen till betalning.

Frågan om två skilda avräkningsordningar
Bankföreningens uppfattning är att om det ska införas en ändrad avräkningsordning, bör den gälla enbart hos Kronofogdemyndigheten, vilket bör vara mer i linje med syftet med utredningen. Bankföreningen anser inte att det har presenterats tungt vägande argument mot att ha två skilda avräkningsordningar. Enligt Bankföreningens mening är risken för att beteenden ska påverkas inte tillräckligt beaktansvärd för att ändra en väletablerad princip på kreditmarknaden. Som framgår av betänkandet kan det antas att de flesta gäldenärer föredrar frivillig betalning eftersom de av flera skäl vill undvika verkställighet hos Kronofogdemyndigheten (s. 188).

Ett annat argument som tas upp i betänkandet mot att ha skilda avräkningsordningar i utsökningsbalken respektive i den civilrättsliga lagstiftningen är den inverkan som verkställigheten får på parternas bakomliggande civilrättsliga förhållande. Som konstateras i betänkandet torde det dock vara möjligt att komma till rätta med detta genom lagstiftning (jfr s. 187, även s. 479).

Retroaktiv verkan
Under alla förhållanden finns det enligt Bankföreningens mening inte tillräckliga skäl för att ge en ändrad avräkningsordning retroaktiv verkan. Nuvarande kreditavtal bygger på dagens avräkningsordning. Det ska gå att lita på de förutsättningar som gällde när ett avtal ingicks. En retroaktiv lagstiftning innebär att en part i ett avtalsförhållande ges en fördel eller en nackdel som inte beaktades när avtalsvillkoren förhandlades. Nuvarande krediter är prissatta utifrån gällande reglering. Med de föreslagna ändringarna ändras förutsättningarna och riskbilden för krediten.

Absolut preskription
Bankföreningen delar bedömningen att det inte bör införas regler om absolut preskription för konsumentfordringar. Kreditgivningen bygger på grundprincipen att avtal ska hållas. Den som inte har möjlighet att betala tillbaka sin skuld kan ansöka om skuldsanering. Till skillnad mot absolut preskription, som träffar en skuld i taget och inte tar ett helhetsgrepp på gäldenärens ekonomiska situation, ger skuldsanering möjlighet till ekonomisk omstart. Ytterligare argument mot absolut preskription är att det inte finns något inslag av lärande i absolut preskription. Det finns en risk för att en bestämmelse om absolut preskription ger signaler om att en skuld bara gäller för viss tid, vilket riskerar att bidra till att ytterligare öka det ekonomiska risktagandet och därigenom också skuldsättningen. Det finns även en risk för att gäldenären slutar att betala enligt en betalplan som banken har beviljat för att i stället invänta preskription.

I jämförelse med ändrad avräkningsordning är emellertid absolut preskription enklare att hantera och även enklare att förstå, givet syftet att minska antalet s.k. evighetsgäldenärer.

Tidsfördröjning för beviljade krediter
Bankföreningen instämmer i bedömningen att det inte finns tillräckliga skäl för att införa en tidsfördröjningsreglering. Att införa en tidsfördröjning för beviljade krediter kan inte anses vara en träffsäker åtgärd. Den träffar även situationer där det på goda grunder kan behöva genomföras en snabb utbetalning.

Det är angeläget att eventuella regler om tidsfördröjning utformas konkurrensneutralt. Om vissa kreditgivare ges möjlighet att fortsätta lämna ”snabba” krediter, finns det en risk för att konsumenten kommer att söka sig dit när behov uppstår, varvid syftet med en fördröjning riskerar att inte uppnås. Detta skulle också få återverkningar på bankernas affärsmässiga verksamhet och konkurrenskraft. Om kreditköp ska falla utanför regleringen, för att de inte ger kunden ett disponibelt belopp, är frågan om den som erbjuder kreditköp får en konkurrensfördel i förhållande till den som erbjuder blancolån eller konto- eller kortkredit. En snedvriden konkurrens kan inte anses vara gynnsam för konsumenten.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN

Hans Lindberg Hanna Wetter